شەهرەزاد ..لە نێوان سیاسەت و رۆمانسیەتدا … حەیدەر عەبدولڕەحمان

سەردەمی شەهرەزاد

شەهرەزاد ئەو زنجیرە ئێرانیەی لە بەرهەم هێنانی محەمەد ئیمانی و دەرهێنانی حەسەن فەتحی یە ، بە بەشداری هونەرمەندانی گەورەی بواری شانۆو سینەما : ترانە عەلی دۆستی ـ شەهرەزاد) (شەهاب حوسەینی ـ قوباد) (مستەفا زەمانی ـ فەرهاد) (مەهدی سوڵتانی ـ هاشم) (پەریناز ئیزیدیارـ شیرین) (عەلی نەسیریان ـ بزورگ ئاغا) (گیلاری عەباسی ـ عائیشە) (مەحموود باك نیت ـ جمشید) و چەندین ئەکتەری ناوداری بواری سینەماو شانۆی ئێرانی .
ئەم بەرهەمە کە لەو ماوەیەدا لە کەناڵی کورد سات لە سێ بەشی دێبلاژکراودا بۆ بینەرانی کوردستانی نمایش کرا، بۆتە خاوەنی پڕ بینەرترین زنجیرەی درامی ، بە تایبەت بۆ بینەری ئێرانی ،کە چەند وێنەیەك لە سەردەمی پێ لە مەرگە ساتی ساڵانی کۆتایی پەنجاکانی ئێران بەرجەستە دەکات، لە رووە ناشیرینەکانی گەندەڵی و ململانێی مافیاکان و جیاوازی چینایەتی و زەوت کردنی ئازادی و راوە دوونانی رۆژنامە نووسان ، لە توێ ی بەرجەستە کردنی سەربوردەیەکی خۆشەویستی دوو قوتابی گەنج کە یەکێکیان لە کولێژی پزیشکی (شەهرەزاد) ە، ئەوی تریان لە بواری رۆژنامەوانیدا (فەرهاد) کار دەکەن ، لەو زەمەندا کە بازرگانەکانی تریاك و و دەرەبەگ و مافیاکان هەر یەکەو لە شێوەی ئیمپراتۆریەتێکی بچووك کار بۆ سەپاندنی دەسەڵاتی خۆیان و پاراستنی بەرژەوەندییەکانیان دەکەن، بە دەست تێکەڵ کردن لە گەڵ کاربە دەستە هەرە باڵاکانی دەوڵەت، بە ئارەزووی خۆیان گاڵتە بە چارەنووس و ژیانی خەڵك دەکەن ، ئەوان هەر تەنها ململانێکانییان لە گەڵ یاسا و عەدالەت و مافی مرۆیی ئەو خەڵکە نیە ، بەڵکو ئەوان لە پێناو تێرکردنی چاوچنۆکییە بۆ سنوورەکانی خۆیان، ململانێ لە گەڵ هاوکوفەکانی خۆشیان دەکەن و لەو پێناوەدا یەکتر لە ناو دەبەن.

ئەو فەرهادو شەهرەزادە کەنموونەی نەوەیەکی نوێ ی ئازادیخوازی ئەو کۆمەڵگایەن ، لە ناو ئەو کەشو هەوا خنکێنەرەی ئازادی دا یەکتریان خۆش دەوێ و بەڵێنی بۆ یەك بوون بە یەکتر دەدەن ، لە ئان وساتێکا

رۆژانە لایەنگرانی دکتۆر موسەدق دژی دەسەڵات دەپرژێنە سەر شەقامەکان و رژێمیش بە ئاگرو ئاسن هەڵدەکوتێتە سەر بارەگای گۆڤارو رۆژنامەکان و رۆژنامەنووسەکانیان دەستگیر دەکەن و لە سێدارەیان دەدەن ، ئەوەتا فەرهاد یەکێ لەو رۆژنامە نووسانەیە کە لە نێو هەڵمەتی راوە دوونانی ئەو رۆژنامەنووسانە دەستگیر دەکرێت و فرمانی لە سێدارە دانی بۆ دەردەچێت .
راستە دەرهێنەر رووداوەکان بۆ ساڵانی کۆتایی پەنجاکان دەگێڕێتەوە و لە ژێر ئەو پەردەیە بەرهەمەکەی لە ژێر سانسۆر تێدەپەڕێنێ ، بەڵام هەموو بینەرێك ئەوە دەزانێ کە ئەو واقیعە کۆتایی نەهاتووەو لە گەڵ بەرپا بوونی شۆڕشی ئیسلامی لە ئێران و تا ئێستاکەش بەردەوامی هەیە، بۆیە بەشێك لە فاکتەرە هەرە کاریگەرەکانی راکێشانی سەرنجی بینەرو لە باوەش گرتنی بەرهەمەکە بەو قەوارەو جۆش و خرۆشە، ئەوەیە کە بەرهەمەکە تێنوویەتی بینەر لە نمایش کردنی ئەو واقیعە دەشکێنێ .
تێپەڕاندنی هێڵی سوور لە لایەن کەرتی تایبەتەوە، رەخنەیەکی زۆری لای موحافیزەکانەوە دروست کرد ، بەڵام زۆرێکیش هەبوون پێیان وابوو زنجیرەکە بە ئاراستەیەکی دروست دا تێدەپەڕێ ، بە هۆی تێکشاندنی ئەو تەوقەی لە ئەستۆی دراماو سینەمای ئێرانیدا کراوە و بەلای ئەوانەوە شەهرەزاد هەوڵێکە بۆ دروست کردنی فۆرمێکی نوێ لە درامای ئێرانیدا، کە تێیدا خواستی زۆرێك لە بینەران بە تایبەتیش گەنجەکان بەدی بێنێ.
ئەم فۆرمە نوێیە وای کرد کە شەهرەزاد هەر تەنها نەبێتە خاوەنی زۆرترین بینەر لە ئێراندا ، بەڵکو سنووری ئیقلیمی خۆشی تێپەڕێنیً بەرەو بە جیهانی بوون ، وەك دەرهێنەری زنجیرەکە(حەسەن فەتحی) لە کۆنفرانسێکی رۆژنامەوانیدا رایگەیاند: شەهرەزاد هەر تەنها بەرهەمێکی نێو خۆیی تلفازی ئێران نابێت ، بەڵکو دەبێتە بەرهەمێکی نێو دەوڵەتی، دوای ئەوەی (نیت فلیکس) گرێ بەستێکی لە گەڵ پەخش کارە جیهانیەکاندا مۆر کرد، بۆ کڕین و پەخش کردنی زنجیرەکە بە چەندین زمانی تر .

ئاراستەکانی شەهرەزاد

زنجیرەی شەهرەزاد بە دوو ئاراستەی (سیاسی) و (رۆمانسی) دا دەڕوات ، لە یەکەمیاندا بەرجەستەی سیاسەتێکی دکتاتۆرانەی خۆ سەپێنەر دژ بە ئازادی بیرو راو دیموکراسیەت دەکات، لە دووەمیاندا ئەو مافیاو دەسەڵات دارو بازرگانانە بە هەمان پێوەری دەسەڵاتی سیاسی ،دەیانەوێت بازرگانی بە مرۆڤیشەوە بکەن و دەسەڵاتی خۆیان

بۆ دەستەبەسەرداگرتنی کردنی خۆشەویستیش بەکاربێنن ، وەك هەر کەرەستەیەکی بازاڕی سەودا بە خۆشەویستی بکەن .
ئەوەتا ئیمپراتۆرێکی مافیایی وەك بوزورگ ئاغا بەزۆر شیرینی کچی لە قوبادی برازای مارە بڕی دەکا بۆ ئەوەی ئەو قوبادە ئەو شیرینەی ناسیبێ ، یاخۆشی ویستبێ ، ئەو خۆش نەویستنە تا کۆتایی هاتنی ژیانی ئازاری دەداو دەبێتە هۆی هەموو ئەو نەهامەتیانەی بە سەری دێ ، ئەوەتا کاتێ بوزورگ ئاغا دەیەوێت بە سزا دان و لێدان قوباد ناچار بکات بە خۆش ویستنی کچەکەی، بە هەموو دەسەڵاتی جەبەڕووتی خۆیەوە ئەوەی بۆ ناچێتە سەر .

کاتێکیش ئارەزوو دەکات دڵی شەهرەزدا داگیر بکات و ناچاری بە هاوسەرگیری کردنی بکات لە گەڵ زاواکەی بە هۆی نەزۆکی کچەکەی و رەچەڵەك نەنانەوە بۆ دیوان سالاری ،بەرامبەر بە رزگار کردنی رۆحی فەرهاد لە سەر پەتی سێدارە ، شەهرەزاد ناچار دەکات لە نێوان دوو بژاردەدا یەکێکییان هەڵبژێرێ ، یا شوو کردن بە قوباد ، یاخود لە سێدارە دانی فەرهادی خۆشەویستی، شەهرەزاد بۆ پاراستنی رۆحی فەرهاد ناچار دەبێت هاوسەرگیری لە گەڵ قوباد دا بکات ، بەڵام بزورگ ئاغا ناتوانێت بە زۆر خۆشەویستی قوباد لە دڵی شەهرەزاد دا بچێنێ ...
حەسەن فەتحی لە دیمانەیەکی رۆژنامەنووسیدا گوتی : دوای ئەو سەرکەوتنە گەورەیەی زنجیرەکە لە بەشی یەکەمدا بە دەستی هێنا ، بینەران هانیان داین بیر لەبەرهەمهێنانی هەردوو بەشی دووەم و سێیەمیش بکەینەوە، بۆ ئەوەی دوای نمایش کردنی 26 ئەلقەی بەشی یەکەم کە رووداوەکانی ساڵانی کۆتایی پەنجاکان، لە بەشی دووەمدا باس لە سەردەمی پێش سەرهەڵدانی شۆڕشی ئیسلامی بکەین لە ئێراندا ، لە هەمان کاتدا چارەنووسی دوایی ئەو چیرۆکە رۆمانسیەی شەهرەزادو فەرهاد بگەیەنینە ئەنجام .

لە بەشی یەکەمدا کە 26 ئەلقەیەو دۆبلاژەکەی بۆتە 33 ئەلقە، دەرهێنەر زۆتر لە سەر پرۆسە سیاسیەکان وەستاوە و وێنەیەکی جوانی ئەو هەلو مەرجە سیاسیە خنکێنەرەی ئەو کاتەی نیشان داوە ، لە بەرگێکی کلاسیکی ، لە جلوبەرگ و ئیکسسوارات و بیناسازی و باڵەخانەو ئۆتۆمبیل و هەموو کەرەستەکانی تر ، کە بینەر بتوانێت وێنەیەکی دەقاو دەقی ئەو سەردەمە ببینێ ، لە قومار خانەو مەیخانەو سینەماو شانۆ و بازاڕو هەموو رواڵەتەکانی دیکەی ژیان ،رەنگە نیشاندانی زۆر لەو رواڵەتانە ماوەیەکی زۆرە لە تی ڤی و سینەمای ئێرانی دا قەدەغە کراون

مستەفا زەمانی ـ وەك ئەكتەری سەرەكی زنجیرەكە دەربارەی بەشی دووەم و سێیەمی زنجیرەكە دەڵێت : من پێم وایە ئەو دوو بەشە لە بەشی یەكەم تێرترە ، چونكە دوای سەركەوتنی بەرهەمەكە دەرهێنەر گۆڕانكاری زۆری لە فۆرمی زنجیرەكەدا كرد ، هەروەها گوتی : مەعنەویاتی تیمی زنجیرەكە لەو دوو بەشەدا زۆر بەرز تر بوو لە یەكەم بەشدا ، رۆژانە بۆ ماوەی12 كاژێر زۆتر لە بەردەم كامێرادا دەوەستان، بۆ ئەوەی هەست بە بێزار بوون بكەن .

لە بەشی سێیەمی زنجیرەكە چەند كاراكتەرێك زێدەكراون ،ئەوەتا ئەكتەری ناسراوی ئێرانی (ئەمیر جەعفەری) رۆڵێكی سەرەكی لەو دوو بەشەدا وەك نەقیب دەبینێت ، هەروەها ئەكتەری ناسراو رویال نونهالی و رەزا كیانیان، ئاتنە فەقیە نەسیری، مەهدی سوڵتانی،پەریناز ئیزدیار، عەلی نەسریان،مەحمود پاك نیت ،حەمید رەزا، رەزا بەهبودی، رەزا كیانیان ، ئەمیر حسێن رۆستەمی ، لیندا كیانی ،كلارە عەباسی،فریبا متەخەسس، سوهەیلا رەزەوی،غەزەل شاكری، ناهد موسلمی،فرخ نیعمەتی و چەند ئەكتەرێكی تر . هاتنە ریز ئەكتەرە سەرەكییەكانی تر
یەكێك لە فاكتەرە هەرە بنەڕەتیەكانی سەركەوتنی بەرهەمەكە بەشداری بوونی ژمارەیەك لە ئەكتەرە هەرە ناسراوەكانی بواری سینەماو شانۆی ئێرانە ، كە هەریەك لەوان بە شێوەیەكی سەرنج راكێش توانیوویانە بەرجەستەی كاراكتەرەكانی خۆیان بكەن لەوانە :
مستەفا زەمانی (فەرهاد)

كە لە دایك بووی 1982 ە،دەرچووی بەشی كارگێڕی و ئەندازیاری پیشەسازییە ، بۆ یەكەم جار لە فیلمی یوسفی راستگۆ رۆڵی یوسف پێغەمبەری بینی ، كە سیناریۆكەی چوار ساڵی خایاندووە ، 20 توێژەری مێژوویی بەشدارییان لەنووسینی سیناریۆكە كردووە ،هەروا بەشداری كردووە لە زنجیرەی بەدەم باوە ،جگە لە چەند فیلمێكی سینەمایی وەك سزا ،ماڵ ئاوا بەغدا ،راز، ئێرە تاریك نیە ،فیتەی كۆتایی ،بەرلین 7،هێڵی تایبەتی ،دزی شەقامی باشوورو چەندینی تر ..لە شەهرەزاد دا ، مستەفا زەمانی فۆرمێكی دیكەی نوێمان لە نواندندا نیشان دەدات ، رۆڵی ئەو رۆژنامە نووسە شۆڕشگێڕە دەبینێت ، كە لە لایەك هەوڵی گۆڕینی ئەو واقیعە تاڵە دەدات ، لە لایەكی دیكەوە ، وەك مرۆڤ خۆشەویستی دەكات بە هێما بۆ بەرەنگاربوونەوەی واقیعە تاڵە كۆمەڵایەتی و سیاسیەكانی كۆمەڵگاكەی .
ترانە عەلی دۆستی (شەهرەزاد)
لە دایك بووی ساڵی 1982 ی تارانە،ئەكتەرو وەگێڕە ،خاوەنی خەڵاتی

بــازی زێڕینــە وەك بــاشترین ئەکتــەری فیســتیڤاڵی ســینەمایی فەجر،هاوسەری عەلی مەنسورەو منداڵێکی لێی هەیە ، لە تەمەنی 15 ساڵییەوە بەشداری سینەمای کردووە بە فیلمی (من ترانام) جگە لە چەندین کاری دیکەی سینەماو دراما

ترانە ـ لەو بەرهەمەدا لە رووی هزرو رۆحەوە لە گەڵ فەرهاد بە یەك دەگەنەوە ، ئەو بەرلە هەموو شتێ ئەشقی فەرهادە وەك هزرو هەڵوێست ،ئەمە وای کردووە قوربانی بە هەموو شتێ بدات لە پێناوی ئەودا ، بە تایبەت کاتێ بە شووکردن بە قوباد رازی دەبێت تەنها بەو مەرجەی ئاغای مامی فەرهاد لە سەر پەتی سێدارە رزگار بکات ..هەمیشە خواستی لە قوباد ئەوەبوو کە خۆی لە ژێر باڵی ترسنۆکی و بێ هەڵوێستی دەربێنێ و ئەوەندە زەلیلی ژێر دەستی مامە زاڵمەکەی نەبێت ، بەڵام قوباد ئەوەی بۆ نەدەکرا ، بۆیە هەمیشە لە بەرچاوی شەهرەزاد کەسێکی لاوازو پەڵپووت و بێ دەسەڵات بوو ، نەی دەتوانی بە هیچ شێوەیەك جێگەی فەرهاد بکاتەوە لە دڵی شەهرەزاد دا .

شەهاب حسینی قوباد (قوباد):

لە دایك بووی 1973 یە ، لە دەرچووانی کولێژی زانستی دەروونیە لەتاران ، بەڵام تەواوی نەکردووە ، لە سەرەتادا لە شانۆی زانکۆیی کاری کردووە ، لە رادیۆ بێژەر بووە ، لە تەلەفزیۆن بەرنامەی ئێکسجین ی پێشکەش کردووە ، یەکەم بەرهەمی بەشداری کردنی بووە لە زنجیرەی پاش باران ، لە سینەما بەشداری فیلمی کاردانەوەی پێنجەم و فیلمی مۆم بە دەم باوە بووە ، جگە لەوەندەش بەشداری چەندین فیلم و زنجیرە درامای کردووە و چەندین خەڵاتی بە نرخی بە دەست هێناوە ، لەوانەش خەڵاتی ئۆسکار بۆ باشترین ئەکتەری بیانی .

لە زنجیرەکەدا رۆڵی قوباد دەبینێت کە کاراکتەرێکی لاوازە، هەمیشە مل کەچی بڕیارەکانی بوزوگ ئاغای مامیەتی،بۆیە هەمیشە شەهرەزاد سەرکۆنەی دەکات کە توانای بڕیاردان و روو بە روو بوونەوەی توندو تیژیەکانی شیرینی هاوسەری و بوزوگ ئاغای نیە ، تەنانەت کاتێ ئاغا فرمانی پێ دەکات لەماوەی شەوو رۆژێکا شەهرەزادی ژنی بۆ پاراستنی دڵی شیرینی کچی تەڵاق بداو منداڵەکەشی لە باوەش دەربێنێ ، هیچ هەڵوێستێکی نابێت و ئەوە دەکات کە ئاغا دەیەوێت .

تا لە ئەنجامدا لە هێرشێکی نیوە شەوی ئاغادا بۆ سەری ، بۆ ئاگا لە خۆی لە رووی ئاغادا دەوەستێتەوە و وا لە بزورگ ئاغا دەکات جەڵتە لێی بدات و گیان لە دەست بدات .

دوای ئەوەی قوباد دەسەڵات دەگرێتە دەست ، هەموو دەسەڵاتی خۆی بۆ تۆڵە سەندنەوە لە شەهرەزاد بەکاردێنی و دەبێتە کەسایەتیەکی

ئەهریمەنی و شەڕخواز کە تەنانەت خۆشی سەری لە کردە شەڕانیەکانی خۆی سوڕ دەمێنێت ، لەوانەش کوشتنی هاشم و دەستگیر کردنی فەرهادو فەرمانی لە سێدارەدانی ، بە پشتگیری پیاوە باڵاو دەسەڵات دارەکانی دەوڵەت ، بەلاًم لە کۆتاییدا دیوان سالاری و ژنەکەی و منداڵەکەی و هەموو شتێ لە دەست دەدات ، ئەو درەنگ دەگاتە راستیەکان ، بەڵام ئەو دەرفەتەی بە دەستەوە نامێنێ ژیانێکی تر دەست پێ بکاتەوە و لە دەست دوژمنەکانی رزگار بێت .

عەلی نەسیریان (بزورگ ئاغا) تەمەنی 83 ساڵە ، لە دایك بووی ساڵی 1934 ە، دەرچووی پەیمانگای هونەرە لە تاران ، بۆ یەکەمجار ساڵی 1952 چۆتە سەر تەختەی شانۆ، لە چەندین کاری شانۆییدا بەشدار بووە ، لەوانە : هەزار داستان ، پاسەوانەکانی وێستگەی شەمەندەفەر ، میوەی قەدەغەکراوو چەندین کاری شانۆیی تر .

بۆ یەکەمجار ساڵی 1969 بەشداری لە فیلمی سینەمایی (مانگا) دا کردووە، کە لە دەرهێنانی داریوش مهرجونی بوو ، بە سەدان کاری دیکەی سینەمایی و درامی .
دەربارەی بەشداری کردنی لە زنجیرەی شەهرەزاد دەڵێت : من خۆم ئارەزووەکی زۆرم لە بەشداری کردن لەو زنجیرەیەدا هەبوو، چونکە سینارێکەی بەلای منەوە سەرنج راکێش بوو ، جگە لەوەش من ئاشنا بە توانای دەرهێنەرەکەی حەسەن فەتحی یە ، بۆیە ئەو پێشبینیەم دەکرد کە ئێستا دەیبینین ، لە زنجیرەکەدا ئەوەی من زیاتر لە هەموو شتێ بیرم لێ دەکردەوە بەرجەستە کردنی رۆڵەکەم بوو..
بوزورگ ئاغا لە شەهرەزاد دا ، ئەو پیاوە بازرگانە کۆنە پەرستە بوو ، کە هەرگیز بڕوای بە خۆشەویستی نەبوو ، بۆیە هەمیشە داوای لە شەهرەزاد دەکرد کە بیر لە خۆشەویستی نەکاتەوە ، لە لایێکی دیکەوە خۆی دابووە پاڵ دارو دەستەی شاو ڕێگەی ئەوەی نەدەدا کەس زمانی بە خراپە بجووڵێ بەرامبەر بە رژێم ، ئەویش سوودی زۆری لەوان دەبینی و دەستی تێکەڵ کردبوو لە گەڵیان بۆ لە ناوبردنی رکابەرەکانی لە بازرگانی دا ، کێشەی سەرەکی ئەو ئەوەبوو کەسی نەبوو جگە لە شیرینی کچی نەبێت بۆ جێگرتنەوەی ، ئەو شیرینەی لە گەڵ قوبادی برازای مارە بڕی کردبوو بۆ ئەوەی نەوەیەك بنێنەوە ، بەڵام ئەو ئاواتەی ئاغا نەهاتە دی ، چونکە کچەکەی نەزۆك دەرچوو ئاغاش بۆ ئەوەی بێ ئومێد نەبێت شەهرەزادی ناچار کرد کە هاوسەرگیری لە گەڵ قوباد بکات ، بۆ ئەوەی مناڵێك بێنێ ، ئیدی ململانێی شەهەزادو شیرین و قوبادو شیرین گەیشتە لوتکە ، تا وای لێهات سەری بوزورگ ئاغای تێدا بچێ و لە خەفەتان جەڵتە لێی بداو

گیان لە دەست بدا .